

NATURA 3000

Către ADMINISTRAȚIA BAZINALĂ DE APĂ BANAT

Subscrisa **ASOCIAȚIA NATURA 3000**, cu sediul în Piața Sf. Gheorghe nr. 4, ap. 14, 300 085 Timișoara, jud. Timiș, înregistrată în Registrul special al Asociațiilor sub nr. 09 / 17.01.2018, CIF 39031746, prin președinte **Avocat Secoșan Ferdinand**, e-mail opus@avocatsecosan.ro , tel. 0722 460 412,

în temeiul art. 77 și urm , din Legea nr. 107 / 1996,

formulăm

Observații și Propuneri

la documentul

Probleme importante de gospodărire a apelor în spațiul hidrografic Banat

Urmare a emiterii de către ABA Banat a documentului *Probleme importante de gospodărire a apelor în spațiul hidrografic Banat*, care urmează să se reflecte în conținutul *Planului de management al spațiului hidrografic Banat pentru anii 2022 – 2027*, analizând documentul anterior menționat, vă rugăm să aveți în vedere la redactarea Planului de management următoarele observații și propuneri.

1. Probleme legate de unele amenajări recente contra inundațiilor. Inutilitatea dovedită în timp a unor operațiuni. Costuri economice și de mediu

1.1. Lărgirea albiei minore a râului Bega a fost inutilă. Costurile asociate nu se justifică prin rezultatul obținut

În cursul anului 2008, în amonte de Timișoara, până la podul de la Ghiroda, au fost efectuate lucrări complexe de amenajare a râului Bega. Aceste lucrări au inclus și recalibrarea albiei minore a râului, prin lărgirea semnificativă a acesteia. Din păcate, operațiunea de recalibrare nu a fost precedată de o analiză științifică a situației râului Bega, fapt care a condus la lucrări laborioase de lărgire a albiei al căror rezultat a durat numai câțiva ani.

NATURA 3000

La data prezentei, în anul 2020, albia minoră a râului Bega, pe întreg tronsonul lărgit în 2008, a revenit la aceleași dimensiuni care existau înainte de începerea lucrărilor.

Putem dovedi această stare de fapt în două moduri:

- a. cu fotografii realizate în timpul lucrărilor și după lucrări;
- b. cu martori.

Prezentăm în cele ce urmează câteva fotografii în sensul celor pe care le susținem.

I. Începem cu lucrarea surprinsă la cca. 200 m aval de podul de la Ghiroda, în 24.01.2008.

NATURA 3000

Aceeași lucrare, dinspre podul peste Bega, 24.01.2008:

Aceeași locație, 12 ani mai târziu, 06.01.2020:

NATURA 3000

II. Cartierul Plopi, amonte de podul pietonal, 25.01.2008:

Aceeași fotografie, mărită pentru a se vedea podul pietonal:

NATURA 3000

Vedere de pe podul pietonal, **12 ani mai târziu, 05.01.2020:**

Aceeași locație, plan mai general, **05.01.2020:**

După 12 ani de la realizarea lucrărilor de lărgire a albiei minore, aluviunile aduse anual de râul Bega, ajutate de vegetația acvatică spontană, precum și de o împădurire parțială spontană (fenomen la care vom face referire și în continuare), au recreat geomorfologia malurilor, readucând lățimea albiei minore în vechii parametri.

În aceste condiții, dincolo de lucrările de realizare a digului și de consolidare cu piatră a malului stâng în curbura de la cartierul Plopi, a căror utilitate este incontestabilă, **lucrările de recalibrare prin lărgirea albiei nu au avut nicio finalitate durabilă, iar costurile economice ale acestei operațiuni apar astăzi ca fiind nejustificate.** În egală măsură și **costurile de mediu** ale acestei intervenții nu au nicio justificare.

1.2. Defrișarea malurilor râurilor Bega, Pogăniș și Timiș a fost inutilă. Vegetația forestieră este mult mai bogată astăzi, după lucrări.

Costurile economice și de mediu asociate nu se justifică prin rezultatul obținut

Începând cu anul 2008, nu numai râul Bega a făcut obiectul unor acțiuni de amenajare, ci și Timișul și Pogănișul. Între alte operațiuni, a fost realizată și aceea de defrișare a malurilor acestor râuri. Motivul pentru care s-a considerat că ar fi utilă o asemenea operațiune a fost acela că îndepărtarea vegetației de mal ar asigura îmbunătățirea regimului de scurgere a apei. S-a apreciat că defrișarea ar scădea retentivitatea malurilor, permițând apei să curgă mai ușor și mai repede în condiții de debite crescute.

Dar această teorie a fost contrazisă de unele fenomene naturale simple. Tăierea unor specii de arbuști, de arbori și de plante, le stimulează lăstărirea, iar în situațiile în care tăierile opresc definitiv creșterea unor specii, locul acestora este luat de altele, care găsesc condiții optime de dezvoltare. **Rezultatul defrișărilor a fost acela al invadării efective a unor maluri cu o vegetație extrem de bogată, care a sporit și mai mult retentivitatea malurilor la curgerea apei.** Exemplificăm cu fotografii.

NATURA 3000

I. Bega, Cartierul Plopi, malul stâng, la finalul consolidărilor, **25.01.2008:**

Aceeași locație, 12 ani mai târziu, **05.01.2020:**

NATURA 3000

II. Râul Pogăniș, **06.01.2020.**

Nu deținem fotografii din perioada lucrărilor, dar numeroși martori ne-au relatat că acest râu a cunoscut o defrișare totală a malurilor, cea mai drastică dintre toate amenajările de râuri din acea perioadă. Cu toate acestea, la 12 ani de la defrișări, câteva puncte de pe traseul Pogănișului arată astfel:

NATURA 3000

În paralel cu arbuștii din partea inferioară malurilor, în partea superioară a lor s-a dezvoltat o populație exclusivă și extrem de viguroasă de salcâm, o specie nu foarte prietenoasă cu animalele și păsările din biotop.

NATURA 3000

Trunchiurile arborilor tăiați în timpul lucrărilor, înconjurați de invazia de salcâm, stau mărturie pentru diversitatea de specii forestiere care exista înainte de lucrări pe malurile Pogănișului.

III. Timișul, la Parța, 06.01.2020:

IV. Timișul, de pe podul de la Cebza, 06.01.2020:

În concluzie, defrișările de pe maluri au obținut **efectul invers celui scontat: nu numai că vegetația de mal, forestieră sau neforestieră, nu a fost îndepărtată definitiv, dar lucrările au stimulat îndesirea acesteia, astfel încât, la ora actuală, în multe locuri afectate de lucrările de amenajare volumul de masă lemnoasă și vegetală este mult mai mare decât era înainte de lucrări.**

În aceste condiții, **costurile financiare** angajate pentru realizarea defrișărilor își vădesc, prin prisma rezultatelor lucrărilor, caracterul nejustificat.

În paralel, și **costul de mediu** este nejustificat. Defrișările au distrus ecosisteme formate lent, în timp, în care s-a ajuns la un echilibru, generând dispariția unor specii și scăderea biodiversității din arealurile respective.

Atragem atenția asupra ignorării, prin operațiunile la care ne referim, a dispozițiilor art. 31, al. 1, din Legea apelor: ” (1) *Pădurile cu funcții speciale de protecție din bazinele de recepție ale lacurilor de acumulare, cele din bazinele cu grad mare de torențialitate și predispuse eroziunii, din albiile majore ale râurilor, **din zonele dig-mal**, precum și benzile de pădure situate de-a lungul râurilor neîndiguite aparțin grupei de păduri cu funcții speciale de protecție a apelor și sunt gospodărite ca atare prin tratamente intensive,*

interzicându-se tăierile rase sau tratamentele cu perioadă scurtă de regenerare”.

1.3. Defrișarea malurilor stimulează:

- eroziunea malurilor;
- expunerea apei la soare;
- creșterea temperaturii apei;
- tendința spre eutrofizare;
- evaporarea;
- navigația ilegală.

Defrișarea ignoră impactul schimbărilor climatice

Problemele pe care le creează defrișările de pe malurile râurilor nu se rezumă la cele expuse anterior. Acolo unde vegetația forestieră nu se mai reface în urma defrișărilor, este notoriu faptul că solul malurilor afectate de defrișări este vulnerabil la eroziune.

Acesta este motivul pentru care **Cap. 4, Sect. 2 – Obiective specifice, al. 3, pct. 12, din Strategia aprobată prin HG 846 / 2010**, prevede că amenajările contra inundațiilor trebuie să respecte și următorul obiectiv: **”protecția și restaurarea vegetației riverane de-a lungul râurilor, pentru [...] evitarea eroziunii malurilor”**.

În alte situații, fie că vegetația forestieră nu se mai reface în urma defrișărilor, fie că se reface, dar în timp îndelungat, până la refacerea ei traseele de râuri afectate de defrișări cunosc următoarele efecte negative:

a. Crește suprafața de apă expusă la soare, cu 3 consecințe negative: creșterea temperaturii apei, creșterea vitezei de evaporare în lunile calde ale anului și accentuarea fenomenului de eutrofizare a apei. Toate acestea atrag o diminuare a cantității și calității apei pe tronsoanele afectate de defrișare.

În legătură cu aceste chestiuni, observăm că, pe teritoriul Administrației Bazinale de Apă Banat, cu excepția Dunării, a Mureșului și a Timișului, celelalte râuri au lărgimi mult mai mici ale albiilor minore, lărgimi care le permit o protecție naturală față de expunerea la soare pe o suprafață semnificativă, atât pe lățime, cât și pe lungime, ca efect al prezenței pe maluri a unei vegetații forestiere protectoare. Exemplificăm cu o imagine de pe râul Bega, în amonte de Timișoara:

Acestea sunt rațiunile pentru care **Cap. 4, Sect. 2 – Obiective specifice, al. 3, pct. 12, din Strategia aprobată prin HG 846 / 2010**, prevede că amenajările contra inundațiilor trebuie să respecte și următorul obiectiv: ”protecția și restaurarea vegetației riverane de-a lungul râurilor, pentru îmbunătățirea calității apei [...]”.

b. Defrișările au și efectul facilitării navigației ilegale, pe tronsoanele de râuri care, potrivit HG 665 / 2008, nu sunt navigabile.

Problema trebuie semnalată, pentru a fi reflectată în viitorul Plan de management, pentru că stimularea navigației ilegale creează următoarele probleme:

- afectează calitatea apei, cu relevanță asupra râurilor care servesc drept sursă de apă potabilă;
- afectează calitatea activităților de agrement de pe malurile râurilor;

NATURA 3000

- pun în pericol atât participanții la navigația ilegală (prin obstacolele prezente imediat sub luciul apei), cât și persoanele aflate la agrement pe malurile râurilor;
- afectează ecosistemele.

Exemplificăm cu o imagine surprinsă pe râul Timiș în cursul anului 2009:

Dacă râuri ca Dunărea sau Mureșul (parțial) suportă impactul unor asemenea activități, râuri mult mai mici, cum este Bega, sunt mai vulnerabile la efectele negative ale navigației ilegale.

- Viitorul Plan de management trebuie să prevadă în concret cooperarea cu unitățile de Jandarmerie și de Poliție în vederea opririi navigației ilegale atât pe râul Bega în amonte de Timișoara, cât și pe alte luciuri de apă pe care navigația este interzisă. Pe râul Bega în amonte de Timișoara există numeroase pontoane, cu șalupe parcate, care dovedesc intensitatea acestui fenomen pe acest tronson de râu, până în amonte de podul de lângă Recaș.

1.4 Alte probleme ridicate de defrișările de maluri

- **Probleme de legalitate**

Defrișările de mal sunt oprite atât de **Strategia aprobată prin HG 846 / 2010**, din care am citat *supra*, cât și de **art. 31, al. 1, din Legea apelor**, de asemenea citat deja *supra*: ” (1)*Pădurile cu funcții speciale de protecție din bazinele de recepție ale lacurilor de acumulare, cele din bazinele cu grad mare de torențialitate și predispuse eroziunii, din albiile majore ale râurilor, din zonele dig-mal, precum și benzile de pădure situate de-a lungul râurilor neîndiguite aparțin grupei de păduri cu funcții speciale de protecție a apelor și sunt gospodărite ca atare prin tratamente intensive, interzicându-se tăierile rase sau tratamentele cu perioadă scurtă de regenerare*”.

Există și alte reglementări în sensul celor menționate anterior, dar apreciem că cele deja evocate sunt suficiente pentru a susține observațiile noastre.

- **Probleme de neadaptare la schimbările climatice**

Pentru că documentul ”*Probleme ...*” emis de ABA Banat pune și problema integrării managementului apelor cu schimbările climatice, este imperativ necesar să fie luate în calcul în viitorul Plan de management și efectele nefaste ale soluției tehnice a defrișărilor de mal asupra calității și cantității apelor.

Reținem că **pct. 6.7 din Strategia națională a României privind schimbările climatice 2013 – 2020** obligă la determinarea vulnerabilității resurselor de apă la schimbările climatice și la măsuri de management integrat privind cantitatea și calitatea apei.

În lumina tuturor acestor argumente, expuse în maximă sinteză și susceptibile de detaliere într-un document mai amplu, vă rugăm să rețineți problema efectelor măsurii defrișărilor în amenajările contra inundațiilor, astfel încât această problemă să se regăsească cu soluții în viitorul Plan de management, urmând a se reține că **defrișarea malurilor apelor stimulează:**

- **eroziunea malurilor;**
- **expunerea apei la soare;**
- **creșterea temperaturii apei;**
- **tendința spre eutrofizare;**
- **evaporarea;**
- **navigația ilegală.**

1.5. Soluțiile criticabile ale recalibrării albiilor și ale defrișărilor de maluri, în lumina *Strategiei naționale de management al riscului la inundații*, aprobată prin HG 846 / 2010

În *Strategia națională de management al riscului la inundații* (în continuare *Strategia*), aprobată prin **HG 846 / 2010** ne rețin atenția, între altele, următoarele:

- Cap. 3, Sect. 2 – *Concepte de bază ale strategiei*, pct. VI: ” *nu există protecție absolută împotriva inundațiilor; ca urmare, se poate asigura doar un anumit grad de apărare împotriva inundațiilor; problema care se pune este aceea a gradului de protecție posibil și a costurilor pe care le implică realizarea acestui grad de protecție [...]*”.
- Cap. 4, Sect. 2 – *Obiective specifice*, al. 3, pct. 1, 3 și 4:
 - ”**1. reducerea alterării și influenței antropice asupra geomorfologiei bazinelor hidrografice, în special a albiei minore (analiză pentru fiecare caz, în parte a oportunității lucrărilor de regularizare) și a luncilor inundabile**”.
 - 3. crearea și/sau conservarea spațiului pentru râuri, evitându-se lucrările de apărare și rectificarea cursurilor de apă pe distanțe mari (local și cumulativ)**;
 - 4. aplicarea tehnicilor durabile care asociază eficacitatea sub aspectul de mediu cu eficiența sub raportul costurilor (aplicarea celor mai bune practici)**”.

Lucrările de amenajare contra inundațiilor ale râurilor Bega, Timiș și Pogăniș, demarate din anul 2008 și finalizate după anul 2010, nu s-au aflat sub jurisdicția *Strategiei* anterior menționate. Actualmente, însă, *Strategia* este obligatorie, iar viitorul Plan de management trebuie să reflecte măsurile și obiectivele cuprinse în aceasta.

Dacă facem o comparație între măsurile de recalibrare a albiei minore a râului Bega, măsurile de defrișare drastică luate pe Bega, Timiș și Pogăniș, analizate *supra*, și dispozițiile din *Strategie* înainte citate, observăm următoarele:

- recalibrările și defrișările nu s-au bazat pe analize pentru fiecare caz în parte ale oportunităților de regularizare – ca dovadă, ele au condus la rezultate opuse celor dorite, așa cum am arătat;
- recalibrările și defrișările nu au avut în vedere analiza costurilor antrenate de asemenea măsuri, raportate la rezultatele lor corect estimate;
- recalibrările și defrișările s-au făcut pe distanțe mari și nu localizat.

NATURA 3000

Asemenea vicii de abordare trebuie reținute ca probleme și trebuie să-și găsească remedii în viitorul Plan de management.

2. "Protecția naturii" nu se poate limita doar la ariile naturale protejate

La pagina 36 a documentului "*Problemele ...*", emis de ABA Banat, referirile la protecția naturii se limitează strict la ariile protejate. Preocuparea pentru ariile protejate este firească, dar natură există și în afara ariilor protejate, iar obligația de protecție a naturii are putere dată de lege și de diverse alte reglementări în orice alt habitat natural.

Bunăoară, **Strategia națională pentru conservarea biodiversității 2014 – 2020, aprobată prin HG 1081 / 2013**, prin pct. 4.1, prevede astfel: "*Biodiversitatea din România, reprezentată de varietatea ecosistemelor, speciilor și genelor, reprezintă capitalul natural național, fiind parte integrantă din dezvoltarea durabilă, prin faptul că oferă bunuri și servicii, precum hrana, sechestrarea carbonului și redistribuirea apei marine și terestre, care stau la baza prosperității economice, a bunăstării sociale și a calității vieții*". Conform aceleiași reglementări, "**Biodiversitatea trebuie să fie integrată în toate politicile sectoriale**".

În aceste condiții, limitarea viitorului Plan de management la protecția naturii doar în ariile protejate contravine cel puțin unui act normativ, așa cum este cel anterior menționat.

Prin urmare, "*Problemele ...*" identificate de documentul cu același nume emis de ABA Banat trebuie să vizeze și chestiunile de protecție a naturii și a biodiversității în toate habitatele naturale.

Specii protejate vs. arii protejate

Suplimentar față de chestiunea biodiversității, aducem în atenție faptul că există specii protejate al căror areal nu se limitează la ariile protejate de tipul Natura 2000. Cu toate acestea, ele trebuie să se bucure de o protecție egală cu a speciilor aflate în ariile protejate. **Un exemplu este vidra, specie care se bucură de protecție strictă la nivel național, conform Anexei 4 din OUG 57 / 2007.** Or, **în bazinul hidrografic Banat, vidra este prezentă cel puțin pe malurile râului Bega,** conform informațiilor științifice pe care le avem la dispoziție, informații care sunt întărite de probe foto și video obținute de membrii asociației noastre.

NATURA 3000

Concluzionăm cu ideea că protecția naturii trebuie avută în vedere în orice punct în care activitățile umane interferează cu natura în legătură cu amenajarea apelor, și nu doar în ariile protejate. O conduită contrară ar nesocoti multiple acte normative: OUG 57 / 2007, Directiva Habitat, Directiva Păsări, Directiva Inundații, Strategia națională pentru protecția biodiversității, Strategia națională de management al riscurilor de inundații.

3. Chestiunea zonelor inundabile.

Doar pentru Dunăre?

Documentul "*Probleme*" emis de ABA Banat tratează la pag. 25 – 27 chestiunea necesității stabilirii unor zone "umede", inundabile, în lumina conceptului de restabilire a conectivității laterale a râurilor, cu multiple avantaje: asupra diminuării riscului de inundații, asupra ecosistemelor, asupra pânzei de apă freatică ș.a. Nu este clar, în document, dacă aceste preocupări vizează doar malurile Dunării sau sunt avute în vedere și râurile interioare.

Eventuala excludere a acestor râuri nu ar avea nicio justificare științifică și legală. Este necesară precizarea acestor chestiuni, cu nominalizarea locațiilor zonelor inundabile avute în vedere, împreună cu unele detalii tehnice necesare înțelegerii acestor intenții de către publicul larg.

Cu considerație,
ASOCIAȚIA NATURA 3000,
prin președinte